

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет залізничного транспорту
Економічний факультет
кафедра маркетингу, комерційної діяльності та економічної теорії

РОБОЧА ПРОГРАМА
ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Код та назва спеціальності	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітня програма (ОПП)	Управління фінансами, банківська справа та страхування
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Обов'язкова
Форма навчання	Денна, заочна
Семестр	4
Кількість кредитів ЄКТС	3 кредити (90 годин)
Мова викладання	Українська
Форма підсумкового контролю	Іспит
Розробники програми	Каменева Н.М.

Харків – 2025

2 ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Галузь знань: 07 Управління і адміністрування
Обов'язкова/Вибіркова Вибіркова
Курс: 2 Семестр 4

3 ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

Каменева Наталія Миколаївна (канд. економ. наук, доцент)

Контактна інформація: (kamenevann343@gmail.com, кафедра «Маркетинг», 3.410)

Час консультацій: четвер з 16.00 -17.00

Форми зв'язку: (Zoom, Moodle)

Ідентифікатор персональної конференції в ZOOM 337 274 1057

Пароль 123456

4 МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Мета навчальної освітньої компоненти: сформувати в студентів комплексне уявлення про закономірності розвитку світової та вітчизняної економіки, а також про еволюцію економічної науки для розуміння сучасних економічних систем та процесів.

Завдання освітньої компоненти:

- Ознайомити з основними етапами, тенденціями та особливостями господарського розвитку суспільств.
- Дослідити генезис ключових економічних категорій, понять і теорій через аналіз доробку видатних економічних мислителів.
- З'ясувати причинно-наслідкові зв'язки між соціально-економічним середовищем, економічною політикою та розвитком економічної думки.
- Сформувати навички критичного аналізу та узагальнення історичного економічного досвіду для самостійної оцінки сучасних явищ.

5 КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність: Освоєння дисципліни «Історія економіки та економічної думки» спрямоване на формування ключових загальних компетентностей, що становлять основу професійного та громадянського розвитку майбутнього фахівця. У процесі навчання студенти розвивають здатність до абстрактного мислення, глибокого аналізу та синтезу складних історико-економічних явищ, вчать самостійно виявляти, ставити та вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення на основі критичного осмислення досвіду минулого. Курс також формує вміння ефективно працювати автономно та в колективі, мотивувати себе та інших для досягнення спільних цілей. Важливим результатом є усвідомлення себе як відповідального члена суспільства, який розуміє цінності вільного демократичного ладу, верховенства права, прав і свобод людини, здатний зберігати культурні та наукові цінності, а також діяти на засадах академічної доброчесності та неприпустимості будь-яких проявів корупції.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- Спеціальні (фахові) компетентності (СК):
- СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
- ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

- ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
- ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

Результати навчання (РН):

РН1. Демонструвати системні знання основних етапів, тенденцій та закономірностей історичного розвитку світового та вітчизняного господарства.

РН2. Аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між соціально-економічним середовищем, практикою господарювання та еволюцією економічної думки в різні історичні епохи.

РН3. Оцінювати внесок ключових економічних шкіл та видатних мислителів (А. Сміта, К. Маркса, Дж.М. Кейнса та ін.) у формування сучасного економічного знання та політики.

РН4. Застосовувати принципи історико-економічного аналізу для інтерпретації сучасних економічних процесів та явищ, виділяючи в них історичні закономірності.

РН5. Характеризувати особливості економічного розвитку України в різні періоди, зокрема в умовах радянської системи та під час становлення ринкових відносин.

РН6. Обґрунтовувати власну позицію щодо дискусійних питань економічної історії та теорії, використовуючи набуті знання та здібність до критичного мислення.

РН7. Ефективно презентувати результати самостійного аналізу історико-економічних проблем у письмовій та усній формі, аргументуючи свої висновки.

РН8. Усвідомлювати цінність академічної доброчесності, етичних принципів та історичного досвіду для формування соціально відповідальної професійної позиції.

6 ПЕРЕДУМОВИ (ПРЕРЕКВІЗИТИ)

Для успішного засвоєння дисципліни «Історія економіки та економічної думки» здобувач вищої освіти повинен володіти знаннями, сформованими в результаті вивчення наступних дисциплін: Економічна теорія (Політекономія), що дає розуміння базових економічних категорій і законів; Історія України та всесвітня історія, яка забезпечує хронологічну і соціально-політичну основу; та Філософія, що розвиває навички абстрактного та системного мислення, необхідні для аналізу економічних вчень.

7 ПІСЛЯУМОВИ (ПОСТРЕКВІЗИТИ)

Знання, отримані в результаті вивчення цієї дисципліни, слугують обов'язковою теоретичною та методологічною основою для засвоєння низки наступних дисциплін. Вони створюють необхідний історичний контекст та системне бачення

для Макроекономіки та Світового господарства. Цей курс є фундаментом для поглибленого вивчення Історії економіки України та Інституційної економіки. Крім того, отримані знання критично важливі для розуміння сучасних питань Економічної політики та Економіки праці, оскільки дозволяють аналізувати сучасні явища через призму їх історичної еволюції.

8 ВІДПОВІДНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ГЛОБАЛЬНИМ ЦІЛЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДО 2030 РОКУ

Відповідно до резолюції ООН №70/1 та Указу Президента України №722/2019, освітня компонента сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку:

DG 4 – Якісна освіта

Опис реалізації: Дисципліна формує фундаментальні знання про еволюцію економічних систем та ідей, розвиваючи критичне та системне мислення, вміння аналізувати складну інформацію та робити аргументовані висновки. Це сприяє досягненню мети якісної освіти, що закладає основу для усвідомленого життя та навчання протягом усього життя.

SDG 8 – Гідна праця та економічне зростання

Опис реалізації: курс досліджує історичні джерела та перешкоди економічного зростання: від аграрних суспільств через промислові революції до сучасності. Аналізуються наслідки економічної політики різних епох, що допомагає зрозуміти, як досягти сталого зростання

SDG 9 – Індустрія, інновації та інфраструктура

Опис реалізації: Курс ґрунтовно досліджує історичні хвилі технологічних революцій (від промислової до інформаційної) та їх вирішальний вплив на розвиток інфраструктури, продуктивних сил та структурні зміни в економіці. Аналіз цього досвіду формує розуміння ключової ролі інновацій та надійної інфраструктури для стійкого прогресу.

SDG 10 – Зменшення нерівності

Опис реалізації: Через призму історії курс досліджує механізми виникнення та динаміку соціально-економічної нерівності всередині країн і між ними. Розуміння історичних коренів нерівності, її економічних та соціальних наслідків є важливою передумовою для розробки політик, спрямованих на створення більш інклюзивних суспільств.

SDG 12 – Відповідальне споживання та виробництво

Опис реалізації: Вивчення еволюції моделей споживання та виробництва в різних історичних епохах дозволяє зрозуміти, як формувалися сучасні проблеми надмірного споживання ресурсів. Аналіз цього історичного контексту сприяє усвідомленню

необхідності переходу до ефективних та відповідальних моделей господарювання.

SDG 16 – Мир, справедливість та сильні інституції

Опис реалізації: Аналізуючи розвиток ключових економічних інститутів (права власності, контрактного права, податкових систем) та взаємодію економічної і політичної влади, курс розкриває важливість ефективних, підзвітних та прозорих інститутів. Це знання є основою для розуміння їх ролі в забезпеченні стабільного розвитку, економічної справедливості та соціального миру.

SDG 17 – Партнерство заради сталого розвитку

Опис реалізації: Вивчаючи історію міжнародної торгівлі, фінансових систем, колоніалізму та глобальної економічної інтеграції, курс дає ключ до розуміння взаємозалежності країн у світовому господарстві. Це формує ґрунт для усвідомлення критичної важливості глобального партнерства та співпраці для вирішення спільних економічних проблем та досягнення цілей сталого розвитку.

9 ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль 1. Від первісного суспільства до індустріальної епохи

- Тема 1. Предмет і метод історії економіки та економічної думки.
- Тема 2. Господарство первісного суспільства та ранніх цивілізацій.
- Тема 3. Економіка та економічна думка античності (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.).
- Тема 4. Господарство та економічна думка європейського середньовіччя (V-XV ст.).
- Тема 5. Формування передумов ринкової економіки (XVI – перша половина XVII ст.).
- Тема 6. Розвиток ринкового господарства та класична політична економія (друга половина XVII – перша половина XIX ст.).
- Тема 7. Ринкове господарство в період монополістичного капіталізму (друга половина XIX – початок XX ст.).

Модуль 2. Сучасна економіка та розвиток України

- Тема 8. Особливості розвитку ринкового господарства та економічної думки в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.).
- Тема 9. Економіка та думка в період державно-монополістичного капіталізму (перша половина XX ст.).

- Тема 10. Національні економіки та науково-технічна революція (друга половина XX ст.).
- Тема 11. Світове господарство та економічна думка на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX – початок XXI ст.).
- Теми 12-14. Економічний розвиток України в радянський період та формування засад ринкового господарства (90-ті роки XX ст.).
-

10 ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ/ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1. Господарство та економічна думка стародавніх цивілізацій.

Короткий опис: Аналіз впливу географічного середовища на формування господарського укладу стародавніх цивілізацій (Месопотамія, Єгипет). Обговорення елементів сучасної економічної думки у працях мислителів стародавності. Питання для обговорення: Як географія визначала спеціалізацію стародавніх цивілізацій? Чи можна знайти в працях стародавніх мислителів елементи сучасних економічних концепцій?

Заняття 2. Економічні системи античності: Греція та Рим.

Короткий опис: Порівняльний аналіз рабовласницьких господарств античного світу. Розгляд економічних поглядів Платона та Аристотеля. Питання для обговорення: Як військова експансія впливала на економіку Стародавнього Риму? У чому полягали основні відмінності в поглядах Платона та Аристотеля на приватну власність та роль держави в економіці?

Заняття 3. Економіка та суспільство Європейського середньовіччя.

Короткий опис: Дослідження основ феодальної системи – манор, натуральне господарство, вотчинне ремесло. Обговорення економічних наслідків Хрестових походів. Питання для обговорення: Які соціально-економічні фактори визначали поведінку середньовічної людини? Які позитивні та негативні економічні наслідки мали Хрестові походи для Європи?

Заняття 4. Економічна думка середньовіччя та Київська Русь.

Короткий опис: Аналіз вчення Фоми Аквінського про «справедливу ціну». Особливості господарського розвитку та правових норм Київської Русі. Питання для обговорення: Чому економічна думка середньовічного Сходу (Ібн Хальдун) розвивалася іншим шляхом, ніж європейська? Які риси характеризують економіку та право Київської Русі?

Заняття 5. Епоха Відродження: церква, ціни та нагромадження капіталу.

Короткий опис: Обговорення зв'язку Реформації з розвитком «капіталістичного духу».

Аналіз причин «революції цін» XVI століття. Питання для обговорення: Як процеси в католицькій церкві (Реформація) пов'язані зі становленням нових економічних відносин? У чому полягали глобальні причини «революції цін»?

Заняття 6. Меркантилізм та утопічні теорії. Короткий опис: Дослідження меркантилізму як першої систематичної економічної теорії та політики. Розгляд соціально-економічних утопій (Т. Мор, Т. Кампанелла). Питання для обговорення: Чому ідеї меркантилізму залишаються актуальними в економічній політиці деяких держав і сьогодні? Які риси кризи рабовласницького ладу описані у працях Колумелли?

Заняття 7. Епоха Просвітництва: фізіократія та зародження політекономії. Короткий опис: Критика меркантилізму фізіократами. Аналіз концепції «природного порядку» та «чистого продукту». Питання для обговорення: Чому фізіократи вважали сільське господарство єдиною продуктивною сферою? Як формування національних держав сприяло становленню політичної економії як науки?

Заняття 8. Класична політична економія: А. Сміт та Д. Рікардо. Короткий опис: Глибокий аналіз ключових понять у працях родоначальників класичної школи: «невидима рука ринку», теорія вартості, порівняльних переваг. Питання для обговорення: У чому полягає революційність ідеї А. Сміта про «невидиму руку ринку»? Як теорія порівняльних переваг Д. Рікардо пояснює вигоди міжнародної торгівлі?

Заняття 9. Політекономічний аналіз К. Маркса. Короткий опис: Обговорення основних категорій марксизму: додаткова вартість, експлуатація, нагромадження капіталу. Аналіз теорії суспільно-економічних формацій. Питання для обговорення: Що мав на увазі К. Маркс під поняттям «передісторія людства»? Який політекономічний зміст міститься в заклику «Пролетарі всіх країн, єднайтеся!»?

Заняття 10. «Маржинальна революція» та неокласична школа. Короткий опис: Дослідження сутності маржиналізму та його відмінності від класичного підходу. Розгляд теорії граничної корисності, граничного продукту. Питання для обговорення: У чому полягає сутність «маржинальної революції» в економічній науці? Чим поняття «економікс» відрізняється від «політичної економії»?

Заняття 11. Інституціоналізм та еволюція економічної думки. Короткий опис: Аналіз впливу соціальних інститутів на економічну поведінку. Обговорення теорій Т. Веблена, Дж. Коммонса. Питання для обговорення: Чому інституціоналісти заперечують існування «економічної людини» (homo economicus)? Наскільки придатні інституціональні визначення для аналізу сучасної української економіки?

Заняття 12. Кейнсіанська революція та макроекономічна політика. Короткий опис: Обговорення причин та наслідків «Великої депресії». Аналіз ключових ідей Дж.М. Кейнса про роль держави, ефективний попит та регулювання циклів. Питання для обговорення: У чому полягала основна критика кейнсіанцями принципу «невидимої руки ринку»? Як теорія Кейнса вплинула на формування сучасної системи соціального захисту?

Заняття 13. Монетаризм та сучасні напрями економічної думки. Короткий опис: Концепція монетаризму М. Фрідмана та критика кейнсіанства. Огляд сучасних напрямів: нової інституціональної економіки, поведінкової економіки. Питання для обговорення: Які основні аргументи наводив М. Фрідман проти активного втручання держави в економіку? Чим пояснюється популярність поведінкової економіки в XXI столітті?

Заняття 14. Економічний розвиток та думка в Україні (XIX-XXI ст.). Короткий опис: Аналіз особливостей індустріалізації в українських губерніях. Обговорення економічних реформ доби незалежності, проблем та перспектив розвитку. Питання для обговорення: Які були особливості промислового розвитку України на межі XIX-XX століть? Які фактори визначили характер трансформації економіки України в 1990-х роках?

11 САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота здобувача освіти включає такі види завдань:

1. Підготовка доповіді з презентацією за однією з запропонованих тем. Студент обирає одну з 30 тем, затверджених кафедрою (наприклад, «Економічне вчення А. Сміта», «Особливості промислового розвитку України на межі XIX–XX ст.», «Проблеми перехідної економіки в Україні»). Підготовка передбачає:

- Дослідницький етап: Пошук, відбір та аналіз наукових джерел (монографій, статей, електронних ресурсів).
- Аналітичний етап: Структурування матеріалу, формулювання власних висновків та аргументів.
- Оформлювальний етап: Написання тексту доповіді (обсягом 3-5 сторінок) з дотриманням академічних стандартів.
- Презентаційний етап: Створення візуальної презентації (8-12 слайдів) для публічного виступу на практичному занятті та підготовка до відповідей на питання.

2. Опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованої літератури. Цей вид роботи здійснюється систематично протягом семестру та включає:

- Роботу з конспектом лекції: Уточнення, доповнення та структурування записів після кожного заняття.
- Читання та конспектування базових підручників і першоджерел: Вивчення розділів, рекомендованих до кожної теми, виділення ключових понять, тез, аргументів авторів.
- Вивчення додаткової літератури: Ознайомлення з альтернативними поглядами та сучасними трактуваннями історико-економічних проблем для поглиблення розуміння.

3. Підготовка до практичних занять та модульних контрольних робіт. Ця підготовка забезпечує ефективну роботу на аудиторних заняттях та успішне проходження контролю:

- До практичних занять: Вивчення плану заняття, підготовка відповідей на запропоновані питання, аналіз кейсів або першоджерел, що будуть розглядатися.
- До модульних контрольних робіт: Узагальнення та повторення матеріалу за всіма темами модуля, систематизація знань у вигляді схем, таблиць, опорних конспектів, виконання тренувальних тестових завдань.

12 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (ДЕННА / ЗАОЧНА ФОРМА)

№	Тема (за програмою курсу)	Лекції (год)	Практичні (год)	Самостійна робота (год)	Всього, год
1	2	3	4	5	6
	Предмет і метод дисципліни.				
1	Господарство первісного суспільства та ранніх цивілізацій.	2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
2	Економіка та	2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12

	економічна думка античності (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.).				
3	Господарство та економічна думка європейського середньовіччя (V-XV ст.).	2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
4	Формування передумов ринкової економіки (XVI – перша половина XVII ст.).	2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
5	Розвиток ринкового господарства та класична політична економія (др. пол. XVII – пер. пол. XIX ст.).	2 / 1	2 / 1	4 / 12	8 / 14
6	Розвиток ринкового господарства та класична політична економія (др. пол. XVII – пер. пол. XIX ст.).	2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
7	Ринкове господарство в період монополістичного капіталізму (др. пол. XIX – поч. XX ст.).	2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
	Модульний контроль	0 / 0	2 / 0	2 / 10	4 / 10

	ПДСУМОК МОДУЛЮ 1	ПО	14 / 7	16 / 7	18 / 82	48 / 96
8	Особливості розвитку ринкового господарства та економічної думки в Україні (др. пол. XIX – поч. XX ст.).		2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
9	Економіка та думка в період державно- монополістичного капіталізму (перша половина XX ст.).		2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
10	Національні економіки та науково-технічна революція (друга половина XX ст.).		2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
11	Світове господарство та економічна думка на етапі інформаційно- технологічної революції (кін. XX – поч. XXI ст.).		2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
12	Економічний розвиток України в радянський період.		2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12
13	Формування засад ринкового		2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12

господарства в Україні
(90-ті роки ХХ ст.).

	Формування засад ринкового					
14	господарства в Україні (90-ті роки ХХ ст.) (продовження).	2 / 1	2 / 1	2 / 10	6 / 12	
	Модульний контроль №2 / Підготовка до іспиту	0 / 0	2 / 0	2 / 10	4 / 10	
	ПІДСУМОК МОДУЛЮ 2	ПО	14 / 7	16 / 7	16 / 80	46 / 94
	ЗАГАЛЬНИЙ ПІДСУМОК		28 / 14	32 / 14	34 / 162	94 / 190

13 ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Аналітичне есе: Діалог епох

Завдання: Оберіть одне сучасне економічне явище (наприклад, світова економічна криза, технологічні монополії, нестабільність ринків праці) та простежте його історичні корені, звертаючись до теорій економістів минулого. Наприклад, проаналізуйте сучасні кризи через призму поглядів Карла Маркса на капіталізм чи використайте ідеї Джона М. Кейнса про державне регулювання.

Результат:

1. Есе обсягом 3-4 сторінки, що містить:

- Опис сучасного явища.
- Аналіз історичних аналогій або попередників.
- Використання відповідних економічних теорій минулого для пояснення.

- Власні висновки про циклічність чи унікальність явища.

Кейс 2. Порівняльний аналіз: Історичні моделі економічного розвитку

Завдання: Порівняйте дві різні економічні моделі або системи з різних історичних періодів (наприклад, меркантилізм XVI-XVII ст. та державний протекціонізм XXI ст.; аграрну реформу Столипіна та земельну реформу в незалежній Україні).

Результат:

1. Звіт у вигляді таблиці або структурованого тексту (2-3 сторінки), що включає:
  - Порівняння цілей, методів, соціальних наслідків.
  - Аналіз причин успіху чи невдач кожної моделі.
  - Оцінку їхнього впливу на подальший розвиток.

Кейс 3. Концептуальна карта (mind map): Еволюція економічної думки

Завдання: Створіть детальну концептуальну карту, яка візуально відображає еволюцію економічної думки від античності до XX століття.

Результат:

1. Концептуальна карта, створена в будь-якому зручному сервісі (наприклад, XMind, MindMeister) або від руки, що містить:
  - Основні економічні школи та напрямки.
  - Ключових представників та їхні головні ідеї.
  - Причинно-наслідкові зв'язки між різними вченнями.
  - Короткі пояснення до кожного елемента.

Кейс 4. Дослідницький проект: Локальна історія економіки

Завдання: На основі архівних даних, публікацій в місцевій пресі або історичних матеріалів дослідіть розвиток конкретного підприємства, галузі чи ринку у вашому регіоні (місті, області) у певний історичний період (наприклад, у другій половині XIX ст. або радянський період).

Результат:

1. Дослідницька записка обсягом 4-5 сторінок, що містить:
  - Огляд джерел та літератури.
  - Опис та аналіз обраного об'єкта дослідження.

- Висновки про його роль у регіональній економіці та вплив на життя населення.

Кейс 5. Творче завдання: «Суд часу» над економічною теорією

Завдання: Підготуйте сценарій та презентацію для дебатів у форматі «суду» над певною економічною теорією, політикою чи історичною постаттю (наприклад, «Суд над політикою воєнного комунізму», «Суд над ідеями Адама Сміта в умовах глобалізації»). Вам потрібно буде виступити в ролі «обвинувача», «захисника» або «судді».

Результат:

1. Письмовий сценарій дебатів з аргументами обох сторін.
2. Коротка презентація (5-7 хвилин) з вашою позицією та ключовими аргументами.
3. Письмовий вердикт («Рішення суду») з обґрунтуванням, що підсумовує дебати.

14 МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання дисципліни застосовуються такі методи навчання:

- - Інтерактивна лекція-діалог: Виклад ключового теоретичного матеріалу супроводжується постановкою проблемних питань, що стимулює критичне мислення та активну участь аудиторії в обговоренні.
- - Тематична дискусія та семінар-обговорення: Колективне обговорення запропонованих питань на основі попередньо опрацьованих студентами джерел та літератури, спрямоване на формування вмінь аргументувати власну позицію та аналізувати альтернативні погляди.
- - Аналіз першоджерел (текстів): Практична робота з фрагментами праць видатних економічних мислителів (А. Сміта, К. Маркса, Дж.М. Кейнса тощо) для розвитку навичок роботи з оригінальними текстами та їх історико-економічної інтерпретації.
- - Порівняльно-історичний аналіз: Виконання завдань з порівняння економічних систем, політик чи теорій різних історичних епох з метою виявлення загальних закономірностей та специфіки.
- - Розбір кейсів (case-study): Розгляд конкретних історичних ситуацій економічного розвитку або криз, що вимагає від студентів комплексного аналізу причин, перебігу та наслідків, а також оцінки прийнятих рішень.
- - Проектний метод: Самостійна підготовка студентами дослідницьких доповідей або аналітичних проектів за обраною темою, що включає пошук інформації, її

систематизацію та публічну презентацію результатів.

- - Проблемне навчання: Викладання матеріалу через виявлення суперечностей історико-економічного процесу та постановку навчальних проблем, для вирішення яких студентам необхідно застосувати набуті знання.
- - Використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій): Застосування мультимедійних презентацій, навігації автентичними електронними архівами та базами даних для візуалізації матеріалу та організації пошукової діяльності.

15 ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Порядок оцінювання результатів навчання визначається Положенням про контроль та оцінювання якості знань студентів в Українському держаному університеті залізничного транспорту.

Формування оцінки за 100-бальною шкалою

Максимальна кількість балів

Вид контролю: Сума балів

Поточний контроль:

1) індивідуальні завдання

2) практичні заняття до 60

до 30

до 30

Модульний контроль до 40

ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ (до 30 балів)

16–20 балів – активна участь у дискусіях, обґрунтовані відповіді, якісне виконання завдань, презентація мінікейсів.

10–15 балів – часткова активність, відповіді переважно правильні, але не завжди аргументовані.

5–9 балів – низький рівень участі, рідкі відповіді, слабкий аналіз матеріалу.

0–4 бали – відсутність активності, нерозуміння матеріалу, невиконання завдань.

ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ (до 30 балів)

Критерії оцінювання ІДЗ:

8–10 балів – повністю розкрито тему, самостійність, оригінальний підхід, використання сучасних джерел, креативність, грамотні висновки.

6–7 балів – тема розкрита достатньо, але бракує власних аналітичних висновків або є недоліки в оформленні.

3–5 балів — поверхневе опрацювання, слабка аргументація, мало прикладів.

0–2 бали — тема не розкрита, копіпаст, несвоєчасне подання.

Конкретні критерії оцінювання за видами ІДЗ:

Кейс	Короткі критерії оцінювання (на що звертається увага)	Макс. балів
1. Аналітичне есе: Діалог епох	Глибина аналізу сучасного явища; коректність залучення історичних теорій; логіка та обґрунтованість висновків; структура та оформлення роботи.	8
2. Порівняльний аналіз: Історичні моделі	Чіткість виділених критеріїв порівняння; глибина аналізу подібностей та відмінностей; обґрунтованість оцінки ефективності моделей; якість узагальнень.	8
3. Концептуальна карта: Еволюція думки	Повнота охоплення економічних шкіл та ідей; правильність встановлених причинно-наслідкових зв'язків; наочність та системність візуального представлення.	5
4. Дослідницький проект: Локальна історія	Наявність та якість роботи з першоджерелами/архівами; системність аналізу емпіричного матеріалу; обґрунтованість та значимість висновків для регіональної історії.	5
5. Творче завдання: «Суд часу»	Логічна побудова аргументації обох сторін; творчий підхід до сценарію; якість презентації та публічного виступу; глибина та обґрунтованість підсумкового «вердикту».	4
Разом		30 балів

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за модуль, становить 100 (до

60 балів поточного контролю та до 40 балів модульний контроль). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає оцінку за семестр.

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки і індивідуального навчального плану (при успішній здачі екзамену/заліку) здобувача вищої освіти, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (відмінно, добре, задовільно (незадовільно) для іспитів, курсових робіт/проектів або зараховано/не зараховано для заліків) та шкали ECTS (A, B, C, D, E, F).

Визначення назви за національною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS Оцінка
ВІДМІННО – 5	<u>Відмінно</u> – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	<u>Дуже добре</u> – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	<u>Добре</u> – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	<u>Задовільно</u> - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	<u>Достатньо</u> – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	<u>Незадовільно</u> – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік або екзамен (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	<u>Незадовільно</u> - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

16 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА КУРСУ

Порушення Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Забезпечення дотримання Кодексу академічної

добросовісності зазначено в Положенні про організацію освітнього процесу в Університеті, доступний за посиланням:

<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennja-pro-oop-ukrduzt-2021.pdf>

16.1 Визначення плагіату та його наслідків

Плагіат – це оприлюднення (повністю або частково) чужих текстів, ідей, даних чи результатів під виглядом власних без коректного посилання на джерело. Будь-який прояв плагіату в індивідуальних чи контрольних роботах призводить до анулювання роботи (0 балів) та необхідності повторного виконання з можливим обмеженням максимальної оцінки згідно з Положенням про освітній процес УкрДУЗТ.

16.2 Студенти зобов'язані дотримуватися вимог щодо академічного цитування:

- зазначення автора та джерела при використанні ідей, цитат, статистики;
- оформлення списку використаних джерел;
- недопустимість «самоплагіату» (повторного подання однієї й тієї ж роботи на різні дисципліни).

16.3 Етика використання AI-інструментів

AI (ChatGPT, Midjourney, Grammarly та ін.) може використовуватися лише як допоміжний інструмент для дослідження (розширений Гугл), формулювання ідей, структурування тексту, створення варіантів дизайну.

Заборонено подавати як власний результат повністю автоматично згенеровані тексти або креативні роботи, без авторського опрацювання.

16.4 Процедура оскарження оцінок

Студент має право оскаржити отриману оцінку в термін, який визначений Положенням про освітній процес УкрДУЗТ.

16.5 Правила поведінки на заняттях

- дотримання поваги та толерантності у спілкуванні;

- активна участь у дискусіях без перебивань інших;
- заборона використання мобільних пристроїв не за призначенням під час заняття;
- заборона агресивної, дискримінаційної чи образливої поведінки;
- дотримання вимог безбар'єрності та інклюзивності у взаємодії.

17 ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Перелік питань підготовки для екзамену

1. Предмет, метод та основні функції дисципліни «Історія економіки та економічної думки». Значення курсу для формування економіста.
2. Основні риси та етапи розвитку господарства первісного суспільства та ранніх цивілізацій (на прикладі Месопотамії чи Єгипту).
3. Особливості економіки стародавніх Греції та Риму. Порівняйте аграрне та міське рабовласницьке господарство.
4. Економічні погляди античних мислителів: Ксенофонт, Платон, Аристотель (основні праці та ідеї).
5. Характерні риси феодальної економічної системи в Західній Європі. Роль манора, натурального господарства та цехів.
6. Економічна думка європейського середньовіччя: концепція «справедливої ціни» у вченні Фоми Аквінського.
7. Особливості господарського розвитку Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.
8. Меркантилізм як перша школа економічної думки та основа державної економічної політики XVI-XVIII ст.
9. Фізіократи: критика меркантилізму, концепція «природного порядку» та «чистого продукту».
10. Класична політична економія: загальні риси та історичне значення.
11. Економічне вчення Адама Сміта: основні ідеї «Дослідження про природу і причини багатства народів».
12. Теорія вартості, зарплати, прибутку та ренти в політичній економії Девіда Рікардо.
13. Утопічний соціалізм: представники (Т. Мор, Т. Кампанелла, Ш. Фур'є, Р. Оуен) та основні ідеї.

14. Політекономія Карла Маркса: джерела, основні категорії (вартість, додаткова вартість), теорія суспільно-економічних формацій.
15. «Маржинальна революція»: сутність, причини, основні представники та відмінність від класичної школи.
16. Неокласична економічна теорія: методологія, основні принципи та представники.
17. Інституціоналізм: критичний підхід до неокласики, основні ідеї Т. Веблена.
18. Джон Мейнард Кейнс та «кейнсіанська революція». Критика закону Сея, роль держави в регулюванні економіки.
19. Монетаризм Мілтона Фрідмана: основні принципи та критика кейнсіанства.
20. Особливості промислового розвитку українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.).
21. Економічні реформи в Україні 1990-х років: лібералізація, приватизація, їхні соціально-економічні наслідки.
22. Основні напрями сучасної економічної думки (після 1970-х рр.): неоінституціоналізм, поведінкова економіка тощо.
23. Світові економічні кризи ХХ-ХХІ століть: причини, протікання, наслідки та заходи подолання (на прикладі Великої депресії 1929-1933 рр. або кризи 2008-2009 рр.).
24. Науково-технічні революції (НТР) та їхній вплив на структурні зміни в світовій економіці.
25. Глобалізація світового господарства: сутність, основні прояви та суперечності.
26. Цілі сталого розвитку (SDGs) та їхній зв'язок з еволюцією економічної думки (на прикладі цілей, пов'язаних з економічним зростанням та відповідальним споживанням).
27. Аналіз конкретного економічного трактату або фрагменту праці видатного економіста (за завданням викладача).
28. Порівняйте класичну та неокласичну парадигми в економічній науці.
29. Як історичний досвід економічного розвитку впливає на формування сучасної економічної політики?
30. Дайте оцінку ролі держави в економіці, ґрунтуючись на аналізі різних історичних епох та економічних шкіл.

Основна:

1. За ред. Л.Я. Корнійчука. Історія економіки та економічної думки: Підручник. – Київ: КНЕУ, останнє видання.
2. Тимченко О.С. Історія економічних вчень: Навч. посібник. – Київ: Центр учбової літератури, останнє видання.